

Problem lastnosti in relacij bomo v tem prispevku analizirali na specifičen nominalističen način, ki predpostavlja, da so lastnosti in relacije realne, vendar so zgolj podobnostni razredi partikularij, ki temeljijo na relaciji natančne podobnosti. Abstraktne partikularije - tropi presegajo prepad med individui in lastnostmi, vendar potrebujejo za to osnovno relacijo podobnosti in hkratnosti (soprisotnosti).

1. WILLIAMSOVA TEORIJA TROPOV

Samo ime "trop" je prvi uporabljal v tem kontekstu D. C. Williams v (1953), ko poskuša pojasniti, zakaj prihaja do specifične situacije, da so določene stvari delno podobne drugim stvarjem, vendar pa se hkrati delno od njih razlikujejo.⁽¹⁾ Če uporabimo Williamsov primer s tremi lizikami, potem imamo situacijo, ko ločujemo naprej med paličico lizike in njenim sladkim delom.⁽²⁾ Paličica je pravi del lizike, enako velja za odnos sladki del in lizika:

1) Williams(1953) primerja tri lizike, ki jih je izdelal slaščičar. Pri tem je dobil paličice od velikega dobavitelja in je potem nanje namestil sladki del, ki ga proizvaja sam. Paličice so tako po predpostavki vse enake, čeprav je to s fizikalnega stališča zelo malo verjetno. Toda, v teh metafizičnih razmišljanjih je dovolj, da predpostavimo, da so paličice natančno (popolno) podobne. Sladki deli pa se med seboj razlikujejo:

- Lizika 1 ima rdeč, okrogel in peperminten (po okusu) sladki del;
- Lizika 2 ima rjav, okrogel in čokoladen sladki del;
- Lizika 3 ima rdeč, oglat in peperminten sladki del.

Če v skladu z Williamsovo osnovno opredelitvijo sprejmemo tezo, da je a delno podoben b takrat, ko je del a-ja v celoti podoben delu b-ja, potem lahko trdimo, da so si lizike med sabo delno podobne glede na paličice. To pomeni, da vsebuje Lizika 1 del, ki je v celoti podoben določenemu delu v Liziki 2 in Liziki 3 - paličica Lizike 1 je popolnoma podobna paličici Lizike 2 in Lizike 3. Vprašanje, ki se ob tem pojavi, je: ali je paličica Lizike 1, ki je popolnoma (natančno) podobna paličici Lizike 2 in paličici Lizike 3, partikularija ali ne. Williams sprejema tezo, da je paličica - kljub temu, da je popolnoma podobna drugima paličicama - partikularen in specifiziran posameznik kot so to Lizika 1, Lizika 2 in Lizika 3 - torej lizike v celoti.

2) Ko pojasnujemo odnos del in celota, smo v območju mereologije. Vendar v konceptu našega pristopa ne sprejemamo kakršno koli mereologijo, ampak uporabljamo mereologijo v pomenu formalne teorije, ki zamejuje območje del-celota na ekstenzionalen način. Tako lahko opredelimo osnovne koncepte s pomočjo naslednje sheme (ki pa nima značaja nujnosti, ampak smo primere izbrali povsem slučajno):

Celota	Del
(določena) dvorana	njeno plesišče
(določen) grm	njegove korenine
(določena) ženska	njene roke
rokometna tekma	pretep med igralci
knjiga	njen zadnji list

$P_1 < L_1$; $S_1 < L_1$ ($<$ - je pravi del)

vendar

P_1 je popolno podobna P_2 ; $P_2 < L_1$ ($<$ - ni del (pravi ali nepravi))⁽³⁾

in

L_1 je delno podobna L_2 , ker je P_1 popolnoma podobna P_2

Predhodno razlikovanje se je nanašalo predvsem na dokaj robustne dele. Sedaj pa moramo razlikovanje še nadaljevati k finejšim delom, kot sta za Williamsa barva in oblika. Toda, ne zanimata ga "barva" in "oblika" na sploh - v pomenu vrste (ali tipa), ampak posamezni primeri (primerki) - ta rdeča barva okroglega sladkega dela L_1 , ki ima okus po pepermintu. Tisto, na kar cilja Williams, je konkretna rdečost in ne "rdečost" v pomenu univerzalije, ki je lahko uprimerjena v več posameznih konkretnih rdečostih. Ta konkretna rdečost, ki je "fini del", se razlikuje od paličice P_1 , ki je robustni del, po tem, da spada prva med "abstraktno" in druga med "konkretno" bitnosti, tako kot

Primeri v zgornji shemi vključujejo specifično opredelitev koncepta "del", ki jo lahko izrazimo kot razliko med pravim in nepravim delom. Za pravi del je značilno, da mora zadovoljevati pravilo prehodnosti in asimetričnosti:

1. če je predmet x pravi del predmeta y , potem y ni pravi del x .

2. če je x pravi del y in je y pravi del z , potem je x pravi del z . Iz principa asimetričnosti in tranzitivnosti sledi še princip nerefleksivnosti:

3. nič ni pravi del samega sebe. Pojasnitev opredelitve "nepravi del" lahko izpeljemo s pomočjo analogije z aritmetiko, kjer (med drugim) nastopata dve relaciji:

- manj kot ($<$)

- manj kot ali enako kot ($\leq$)

V območju mereologije ustreza prvi relaciji ($<$) relacija "biti pravi del", dočim moramo v drugem primeru najprej opredeliti, kaj pomeni "ali enako kot". Če govorimo o predmetih in njihovih delih, potem je edini sprejemljivi pomen aritmetične relacije "enako kot" "identičen kot". S tem lahko opredelimo "nepravi del": Če sta x in y identična, potem je x nepravi del y (in obratno). (Primerjaj: Simons 1987.)

- 3) Pri tem moramo opozoriti na določene težave, ki se lahko pojavijo znotraj tako zastavljene mereologije. Za izhodišče vzemimo Wigginsov primer mačke z imenom Tibrep (Wiggins 1979). Mačka je sestavljena iz telesa - Tib - in repa - Rep. Mačke ne moremo identificirati z vsoto Tib + Rep, ker lahko mačka zaradi nesreče (ali objestnosti kakega mladeniča) izgubi rep, vendar bo še naprej obstajala. Če pa pogledamo Tib + Rep, vidimo, da ne more izgubiti Rep in nato še naprej eksistirati. Toda, imamo še drugo možnost: mačka Tibrep v celotnem življenju ne izgubi niti enega svojega dela - tako je vsak del Tibrepa hkrati tudi del vsote Tib + Rep in obratno. Vendar iz tega še vedno ne sledi, da je Tibbles $\equiv$ Tib + Rep, kar pa je kontradiktorno glede na našo opredelitev relacije identitete - dva različna materialna objekta prostorsko sovpadata v celotnem življenju, vendar kljub vsemu nista identična. Klasični odgovor, ki bi ga lahko uporabili proti Wigginsovemu primeru, temelji na predpostavki o štiridimenzionalnih objektih - v sam pojem objekta je že vključena njegova časovna dimenzija. Potem v primeru, ko mačka ni izgubila repa, lahko rečemo, da je štiri dimenzionalna mačka bitnost identična z vsoto delov mačje bitnosti. Dočim pa bo v primeru, ko je mačka izgubila rep, mačka brez repa Tib le pravi del vsote, katere predhodni časovni deli (preden je izgubila rep) so identični s predhodnimi časovnimi deli vsote. Hkrati pa njeni kasnejši časovni deli izključujejo kasnejše časovne dele ločenega (odrezanega) repa. Toda, kot je pokazal Simons (1987, 119-120), tudi ta rešitev ni neproblematična:

(1) Tibbles $v t = Tib v t$ ($=$ - ni enako)

t - čas, ko ima mačka rep

(2) Tibbles = Tib $v t'$

t' - čas, ko mačka nima repa

(3) Tibbles $v t = Tibbles v t'$

(4) Tib $v t = Tib v t'$

(5) Tibbles $v t = Tib v t$

po principu tranzitivnosti identitete

(1) in (5) sta v kontradikciji.

Lizika₁,.... Kriterija za to razlikovanje sta naslednja - trdnost (v pomenu trdnega telesa)⁴⁾ in (ne)zmožnost biti popolnoma podoben drugemu predmetu - konkretni predmeti so redko kdaj ali skoraj nikoli popolno podobni. Abstraktne bitnosti se ločijo od konkretnih po tem, da lahko abstraktne bitnosti (in mnoge to dejansko izpolnjujejo) zavzemajo isto mesto v prostoru-času in so lahko popolnoma podobne. Če vzamemo dva "fina" dela Lizike 1 - njeno rdečnost (barva) in njeno okroglost (oblika) - vidimo, da zavzemata isto mesto v prostoru-času. Hkrati pa je rdečnost L 1 (popolnoma) podobna rdečnosti L 3 in okroglost L 1 (popolnoma) podobna okroglosti L 2.

Vprašanje, ki se sedaj nujno pojavi, je: ali je rdečnost v L 1 ista bitnost, kot je rdečnost v L 3 - ali popolna podobnost "naredi" dve bitnosti za isti bitnosti? Vzemimo najprej, da je rdečnost 1 ista bitnost kot rdečnost 2, kar pomeni, da med njima ni razlike in da je torej rdečnost 1 sočasno prisotna (soprisotna) na dveh mestih v prostoru. Ta odgovor ni skladen z Williamsovo predpostavko, da:

"... golo dejstvo, da smo začeli z najvišjo Stvarjo, svetovno vsoto, je bilo dovolj, da implicira, da je vsak njen del, konkreten ali abstrakten, to, kar filozofi imenujejo partikularija - ... in partikularne bitnosti so tiste, ki se ne pokoravajo principu identitete indiscernibles,...., partikularije so bitnosti, ki so lahko natančno (exactly) podobne in vendar ne samo različne, ampak tudi diskretne." (Williams 1986,3)

Ko govori Williams o partikularijah, misli na bitnosti, ki se "izčrpajo" zgolj v enem "utelešenju" - v enem primerku. Zato je rdečnost₁ lahko le partikularija, ki se loči od rdečnosti₂ tako, kot se paličica P₁ loči od paličice P₂⁵⁾. Imamo dve različni partikulariji, ki pa sta abstraktni. Toda ta abstraktnost v konceptu "abstraktna partikularija" ni mišljena v ontološkem pomenu - kot bitnost, ki bi bila zunaj prostora-časa, ampak zgolj kot način opisovanja bitnosti, ki predstavljajo "fine" dele in ki jih je Williams označil kot elemente bivajočega (elements of being). Tropi so abstraktne bitnosti, ki predstavljajo pojav bistva (essence). Na ta način lahko Williams pojasni klasično mesto argumenta "eno nad mnogim" v Parmenidu 131. Ko govori Platon o tem, da lahko več mornarjev pokrijemo z istim jadrom, hkrati poudarja, da je nad vsakim mornarjem zgolj en sam del jadra (del, ki je različen od drugih delov), kar ne ustreza predpostavki, da je Forma hkrati (istočasno) v različnih stvareh. Platonska Forma - univerzalija⁶⁾ - na primer "človečnost" je na osnovi teorije tropov lahko le abstraktna univerzalija, ki se od konkretnega človeka - Sokrata - loči v obeh dimenzijah - v abstraktnosti in občosti.

4) "Čeprav so predmeti, ki jih delimo, - to je, katerih deljivost opazujemo - štiridimenzionalna trdna telesa (solids), lahko in pogosto moramo razlikovati ne samo prostorske, ampak tudi časovne dele.... Sedaj, vsi ti deli, ki so posameznosti,...., niso zgolj realni, ampak tudi konkretni." (Williams 1986,3)

To razlikovanje predpostavlja, da predmeta, ki sta različna - niti nista identična, niti ni eden pravi del drugega -, ne zasedata istega mesta v prostoru-času.

5) V tem kontekstu uporabljamo jezik, značilen za pristop del-celota, kar bi lahko bilo zavajajoče. Če je neka stvar izničena, potem so izničeni tudi njeni deli. Toda v primeru lastnosti ni tako enostavno. Morda bi bilo prikladnejše uporabljati za lastnosti pristop, ki bi vključeval odnos konstituent-celota (primerjaj Borstner 1989b, poglavje o konjunktivnih univerzalijskih), vendar v tem primeru tudi s klasičnim besednjakom ne izgubimo mnogo, ker smo takointako usmerjeni predvsem na razliko med realistično in nominalistično ontologijo.

Pristop, ki ga zagovarja Williams, vsebuje naslednje razlikovanje: koncept "del" se ohranja za konkretne bitnosti, "komponenta" za abstraktne bitnosti in "konstituent" za obe. (Williams 1953, 78.)

Če primerjamo našo pozicijo z Williamsovo, potem vidimo, da on odnos konstituent-celota uporablja v širšem kontekstu, kot je to v našem primeru, čeprav pa to ni v nasprotju z našo intenco pojasnjevanja odnosov znotraj konjunktivnih in strukturnih univerzalijskih.

6) Univerzalija je za Williamsa splošna bitnost, ki je lahko, čeprav številčno ena in ista, sočasno v celoti prisotna na različnih mestih v prostoru. (Williams 1986,5.)

Človečnost je abstraktna na enak način, kot je abstrakten tudi posamezen trop v Sokratu, ker ne more zaobseči vsega bogastva njegove - Sokratove - dejanske vsebine. Abstraktna bitnost ne more izraziti celote njegove substancialne individualnosti, čeprav pa na drugi strani s svojo splošnostjo transcendirata vsakega posameznika tako, da se identična manifestira v njihovem mnoštvu.

2. CAMPBELLOVA TEORIJA TROPOV

Osnovne poteze Williamsove teorije tropov je v zadnjem času uspešno dopolnil in razvil K. Campbell (Campbell 1976, 1981, 1983, 1988).

Glavne poteze Campbellove teorije tropov so:

(1) Tropi so abstraktne partikularije..

Pri tem opredeli abstraktno v odnosu do konkretnega in partikularijo do univerzalijske na podoben način kot D. Williams.⁽⁷⁾ Če vzamemo Sokrata - Sokrat je konkreten posameznik, toda njegove posamezne lastnosti - preudarnost, modrost, starost,... - so abstraktne partikularije.

(2) Tropi so osnovne, primitivne bitnosti, ki so neodvisne in enostavne. Ko govori o enostavnosti tropov, misli Campbell na odnos del-celota. Celota je kompleksna partikularija, ki ima druge partikularije za svoje dele. Enostavna pa je tista bitnost, ki ne more biti pravi del katerikoli drugi bitnosti, vendar moramo pri tem poudariti, da je princip delitve utemeljen v naravi in ne v naši zavesti. Če trdimo, da sta a in b dve stvari, potem morata biti ločljivi v naravi in hkrati morata biti sposobni, da obstajata neodvisno. Pomen neodvisne eksistence je določen tako, da je bitnost a fundamentalna (osnovna) v odnosu do bitnosti b (ali glede na b) takrat, ko je obstoj bitnosti b odvisen od bitnosti a in ne obratno. Zato so tropi osnovne bitnosti, dočim so konkretne partikularije izpeljani svežnji (bundle) tropov. Tropi lahko, kot trdi Campbell, eksistirajo sami. Pri tem je zgolj kontingentno dejstvo, da se pojavljajo v svežnjih, ki jih mi potem dojemamo kot konkretne partikularije.⁽⁸⁾

(3) Specifična prostorska opredelitev tropov :

- posamezen trop ne izključuje drugih tropov v prostorskem smislu. Možno je, da imamo na istem mestu v prostoru različne trope. Če to izrazimo v besednjaku teorije svežnjev: konkretna partikularija ni nič drugega kot le sveženj prisotnih tropov na istem mestu v prostoru. Sokratova modrost, preudarnost in starost niso nič drugega kot trije različni tropi, ki so prisotni hkrati na istem mestu v prostoru.

- trop obstaja na določenem mestu ob določenem času. Njihov obstoj je časovno-prostorsko lociran - trop je "kvaliteta-v- lokaciji", kar pomeni, da so tropi prisotni vedno že v izoblikovani prostornini.

7) Partikularija je za Campbella bitnost, ki je v celoti izčrpana v enem utelešenju, v eni situaciji. Abstraktnost je nekaj "... kar pride pred zavest z aktom abstrakcije, to je z usmerjanjem pozornosti na nekaj in ne na celoto tistega, kar je prisotno". (Campbell 1983, 141.)

8) Vprašanje, ki se ob tem pojavi, je, kaj bi lahko bil primer za campbellovski trop, ki obstaja neodvisno - pri tem neodvisno pomeni, da ni konstituent neke konkretne partikularije - nebo naj ne bi imelo kompleksnosti konkretne partikularije. Kompleksnost bi naj bil glavni argument za to, da nekaj ni trop. Določeno težavo pa v tej zvezi povzroča Campbellova teza, da lahko imamo tudi trope tropov - izpeljane trope - da obstaja nek hierarhični red tropov. Če to drži, potem bi tudi tropi tropov morali biti partikularije, ki pa so bolj abstraktne, kot so sami tropi. Sočasno pa so tropi tropov kompleksni - na določen način vsebujejo druge trope kot svoje dele - njihova eksistenca je odvisna od (bolj) osnovnih tropov.

(4) Tropi dejansko niso ločljivi - ločimo jih le na osnovi našega razmišljanja. Predstavljajo različne načine razmišljanja ali govorjenja o isti bitnosti.⁽⁹⁾ Ko je Sokrat starejši, takrat trop "Sokratova starost 40" ne obstaja več - enostavno je nadomeščen z drugim tropom.

3. ODNOS TROPI - UNIVERZALIJE

Če hočemo pojasniti odnos med tropi in univerzalijami, potem moramo vpeljati razlikovanje, ki ga je razvil G. Bergmann z "jezikovnim obratom".⁽¹⁰⁾ Princip "jezikovnega obrata" omogoča, da razjasnimo pogoje uporabe določenega jezika. Predvsem je v našem kontekstu pomembna uporaba pogojev identitete v primerih lastnih imen, korelacijskih samostalnikov in zaimkov. Če ohranimo običajno uporabo izraza "identiteta", potem lahko govorimo o dveh pojmovanjih - šibkejši in strožji identiteti. Stroga identiteta:

a je identičen b, če in samo če je vsak del a del b in obratno. Stroga identiteta vključuje tudi relacijo popolne podobnosti, vendar ta relacija ni simetrična.

V primeru šibkejše identitete pa vidimo, da je to relacija, ki je enaka popolni podobnosti.⁽¹¹⁾

Razlikovanje med strogo in šibko identiteto nas vodi do razlike med bitnostmi, ki so partikularije in tistimi, ki so univerzalije. Partikularije so tako bitnosti, ki ustrezajo zahtevi stroge identitete in že po definiciji ne zadovoljujejo principa identitete nerazločljivega (indiscernibles). Na drugi strani pa imamo bitnosti, ki so podvržene principu identitete nerazločljivega. Te bitnosti so splošne in ustrezajo vrsti (tipu) - so v skladu s predhodnim razlikovanjem splošne in abstraktne bitnosti - univerzalije.

Kaj so torej univerzalije? Univerzalije so bitnosti, ki predstavljajo množico (popolnoma) podobnih tropov. Relacija (popolne) podobnosti je tako določujoča relacija za opredeljevanje univerzalij. Vendar moramo pri tem razločevati med dvema možnima interpretacijama (popolne) podobnosti - popolna podobnost kot zunanja in na drugi strani kot notranja relacija.

9) "Pravi tropi so kvalitete-izoblikovane-prostornine. Razlike, ki jih lahko naredimo med barvo, obliko in velikostjo, so le razlike v mislih, katerim v realnosti ne ustreza nobena razlika. Sprememba v velikosti ali obliki pojavnosti rdečnosti ni povezava istega rdečega tropa z različnim tropom velikosti in oblike, ampak pojav (vsaj delno) različnega tropa rdečnosti." (Campbell 1981, 486.)

10) "Aristotel, je nekoč (Top. 146a,36-146b,5), ko je poskušal pojasniti naravo relacij, izpeljal jezikovni obrat. Nek predmet, je poudaril, stoji v določeni relaciji do drugega, če in samo če ima predhodni tako lastnost, da 'predikat', ki jo poimenuje, vsebuje izraz, ki se nanaša na slednjega. Npr., Pavel je večji od Petra, če in samo če je 'v' predhodnjem perfektna partikularija (običajno) imenovana 'večji kot Peter', tako kot je v primeru, on je svetlolas, 'v' njem perfektna partikularija (običajno) imenovana 'svetlolas'." (Bergmann, 1967, str. 254.)

11) Ko govorimo o popolni podobnosti (lahko tudi natančna podobnost - precise similarity), se zastavi vprašanje: ali je to tranzitivna relacija. Če izhajamo iz analize J. Bacona (Bacon 1988), da je relacija ekvivalence tudi relacija podobnosti, potem mora biti tranzitivna. Toda v primeru tropov vidimo, da je relacija popolne podobnosti v obravnavi pri Williamsu izenačena z abstraktnimi univerzalijami. Zato pri tropih ne moremo govoriti o relaciji popolne podobnosti, ki bi bila tranzitivna. To lahko ilustriramo s primerom: barva neke lizike lahko pripada rdečnosti in oranžnosti. Rdečnost in oranžnost sta v tem kontekstu mišljeni kot abstraktni univerzaliji. Če bi sprejeli tranzitivnost popolne podobnosti, potem bi morala biti rdečnost in oranžnost vzajemno izključujoča se ekvivalenčna razreda tropov rdeče in oranžne barve.

3.1 Podobnost med tropi - zunanja in notranja relacija

Kako lahko razlikujemo med zunanjo in notranjo relacijo? Vzemimo, da sta dve bitnosti, a in b , v relaciji R . V primeru, ko je relacija R , v kateri je a do b , notranja relacija glede na a , neka druga bitnost c , ki ni v relaciji R do b , ne more biti identična z a .

R je notranja relacija a do b , če v odsotnosti R a ne bi bila to, kar je - a je torej notranje povezan z b , če in samo če obstaja(jo) (bistvene-esencialne) lastnosti teh bitnosti, ki zahtevajo - pogojujejo, da ta relacija drži.

Opredelevitev zunanje relacije lahko izpeljemo iz predhodnih ugotovitev:

Dve (ali več) bitnosti sta zunanje povezani - povezuje jih zunanja relacija - če in samo če ne posedujeta (vsebuje) (esencialnih) lastnosti, ki bi (logično) zahtevale - pogojevale, da ta relacija drži.

Vzemimo, da sta a in b bitnosti in je njuna povezanost zgolj stvar kontingentnih dejstev, potem je relaciji R zunanja relacija. Dejstvo, da je a v R do b , ni utemeljeno v sami naravi a - ni pogojeno z lastnostmi, ki jih a poseduje (vsebuje).

Če upoštevamo priporočilo, ki izhaja iz Bergmannovega jezikovnega obrata, potem bi morala popolna podobnost biti notranja relacija, ker je določena s samo naravo bitnosti, ki jih povezuje. Popolna podobnost tako ne more imeti nikakršne ontološke osnove, ki bi se razlikovala od samih bitnosti, ki jih le-ta relacija povezuje.⁽¹²⁾

Opredelevitev popolne podobnosti kot notranje relacije pa povzroča precejšnje težave teoriji tropov, če ne želimo, da se tropi zlijejo z univerzalijami. To lahko ponazorimo s primerom: imamo dve žogi a in b , ki sta obe rdeči. Na osnovi teorije tropov imamo dva rdeča tropa - enega, ki pripada žogi a , in drugega, ki pripada žogi b . Če je univerzalija tisto, kar se običajno označuje za vrsto (tip) teh dveh tropov, potem imamo "rdečnost" kot skupno naravo teh dveh tropov in potem bi bila ta skupna narava - rdečnost - tisto v obeh tropih, kar omogoča (popolno) podobnost med njima. Toda tak sklep pomeni, da sprejemamo teorijo univerzalij - da smo realisti in da zavračamo nominalistično pozicijo.

Zato predlaga Campbell (1981,484), da rešimo vprašanje podobnosti tako, da vzamemo podobnost kot primitivno, neanalizljivo relacijo ničesar ni(bitnosti), kar bi bilo dobesedno skupno dvema podobnima tropoma - nobene partikularne realnosti, ki bi bila nad ali čez podobne trope. Vendar je cena za tak predlog dokaj visoka, ker je podobnost s tem zunanja in ne več notranja relacija, kar pomeni, da (popolna) podobnost nima nič skupnega z naravo tropov.

V primeru z dvema žogama - a in b - imamo dva rdeča tropa, ki sta, če drži Campbellova teza, povsem slučajno popolnoma podobna drug drugemu. Rdeči trop bi lahko bil popolnoma podoben rjavemu tropu in ne rdečemu. Ta izpeljava je resnična, ker je relacija (popolne) podobnosti opredeljena kot zunanja relacija. Dejstvo, da je vzpostavljena (da drži) relacija (popolne) podobnosti med dvema tropoma, je popolnoma kontingentno. Na podoben način lahko v štiridimenzionalnem prostoru opredelimo "biti nad",... Če pravimo, da je dan trop nad drugim tropom, nima to nikakršne povezave s tem, da je ta trop rdeč, peperminten in okrogel. Iz tega sledi, da Campbell zagovarja teorijo tropov kot golih partikularij.⁽¹³⁾

Na drugi strani pa se Campbell zaveda, da je taka rešitev na precej trhljih temeljih. Ne more zanikati, da sta rdeča tropa v primeru dveh žog podobna in da je ta podobnost

12) Primerjaj (Bergmann 1967,54), (Campbell 1976,216), (Williams 1986, 10- 11).

13) Primerjaj (Armstrong 1978, I in Armstrong 1989).

notranja relacija - da je pogojena z njunima naravama. Toda, hkrati nam to ne zagotavlja odgovora na vprašanje: Zakaj ni način, po katerem sam trop je, osnova za ujemanje gladkega (smooth) tropa? Ne moremo reči, da je to napačna vrsta stvari. Moramo samo reči: ker ni. (Campbell 1981, 485) Če sprejmemo Campbellovo tezo, potem moramo pač vzeti v zakup, da je podobnost primitivna, neanalizljiva relacija, ker se mora pojasnjevanje neke nehati. Vendar pa na ta način ne moremo iz precepa, ki ga prinaša dejstvo, da teorija tropov ne uspe pojasniti dvojnosti uprimerjene kvalitete, ki sicer res je enostavna bitnost, vendar funkcionira hkrati kot tisto, kar omogoča relacijo podobnosti (ista narava), in tisto, kar je osnova za individuiranje.

Te nevarnosti se je Williams zavedal, zato je relacijo (popolne) podobnosti kljub vsemu prišteval med notranje relacije (Williams 1963), vendar to ne pomeni, da se je odpovedal teoriji, da lahko pojasnjujemo konkretne partikularije in univerzalije na osnovi abstraktnih partikularij (tropov). Razlikovanje med konkretnimi partikularijami in univerzalijami ni stvar jezika, čeprav jih lahko izražamo z različnimi jezikovnimi termini. Toda, besede za univerzalije in besede za partikularije ne pripadajo različnima jezikoma, ampak sta le dve komponenti istega jezika, s katerim opisujemo naš svet. To lahko ponazorimo s primerom: Janez Stanovnik je konkretna partikularija. Njegov sestavni del - njegova plešavost - je abstraktna partikularija (trop). Splošna plešavost, katere primerek ali član je Stanovnikova plešavost, je univerzalija. Plešavost nastopa v tej zvezi na dva načina: prvič je to partikularna plešavost, ki je komponenta Janeza Stanovnika - izraža določeno njegovo značilnost (pogojno bi lahko to opredelili kot lastnost); drugič je to univerzalija plešavost, ki je značilnost vseh partikularnih plešavosti (tropov). Ta dvojnost se izraža tudi v dvojnosti pomena "instance". Janez Stanovnik je tako instanca (uprimerjanje) plešavosti nasploh (univerzalije) in hkrati je njegova plešavost (abstraktna partikularija - trop) instanca plešavosti nasploh. Instanca nastopa na dva načina - v prvem primeru kot konkretna partikularija, dočim v drugem kot abstraktna partikularija. Na to se veže tudi dvojno pojmovanje razreda - na eni strani imamo razred vseh plešastih ljudi in na drugi strani razred njihovih plešavosti, kar bi morali, če hočemo biti korektni do teorije tropov, označiti kot podobno množico (similarity set).⁽¹⁴⁾

Tudi Williamsova varianta pojasnitve (popolne) podobnosti pušča nekaj problemov odprtih. Najprej pogledjmo, kaj ponuja kot odgovor na klasično platonsko vprašanje: Ali je Plešavost (univerzalija) plešasta - ali ima univerzalija enako dvojno določujočo relacijo do sebe, kot jo ima do konkretnih partikularij? Če bi sledili platonski interpretaciji, potem je način, po katerem je Plešavost plešasta, idealen tip predikacije. Način, po katerem je empirična forma (plešavost kot trop) v posamezni stvari plešasta, že ne spada več k idealnemu tipu in je potem način, po katerem je Janez Stanovnik plešast, daleč stran od idealne predikacije. Izhajajoč iz teorije tropov, lahko ugotovimo, da je platonska interpretacija startala na napačnem koncu. Pravo izhodišče bi morale biti bitnosti, ki so osnovne, in ne bitnosti, ki jih lahko izpeljemo iz drugih (ali

14) Williams ločuje med vsoto in množico (ali v specifičnih primerih razredom) tako, da trdi, da so konkretne stvari vedno sestavljene iz tropov, vendar konkretna stvar ni množica teh tropov, ampak njihova vsota. "Množica je razred, katerega člani so termini; vsota je celota, katere deli so termini.... vsota je istega tipa kot so njeni termini, tako kot je celota istega tipa, kot so njeni deli, kot je človek istega tipa, kot so njegove roke in noge." (Williams 1953, 81.)

V primeru plešavosti bi to pomenilo: plešavost kot univerzalija je množica abstraktnih partikularnih plešavosti (plešavosti Janeza Stanovnika, Bojana Borstnerja,...). To je torej razred, katerega člani so plešavi tropi v teh konkretnih partikularijah.

jih lahko pojasnimo z drugimi) - kar velja tako za konkretne partikularije kot univerzalijske. Konkretna stvar ni nič drugega kot vsota⁽¹⁵⁾ njenih delov, vendar ne v pomenu teorije svežnja, ki trdi, da je stvar zgolj sveženj njenih lastnosti. Zagovorniki tropov se strinjajo s teorijo svežnja do te točke, da sprejemajo tezo, da v stvarih ne obstaja nek substratum, ki bi obstajal poleg njihovih notranjih (inherentnih) lastnosti. Vendar pa so zanje inherentne lastnosti soprisotni tropi, ki jih lahko razvrščamo (so razvrščeni) v vrste tropov. Le-te pa so v skladu z Williamsovim pojmovanjem univerzalijske,⁽¹⁶⁾ kar daje "nov" odgovor na klasično vprašanje o "esenci".

4.0 TROPI IN SUBSTANCA

Ob teh odgovorih se zastavlja naslednje vprašanje: Ali so tropi substance? Campbell odgovarja na to vprašanje zelo radikalno: "Konkretna partikularija je skupina vseh soprisotnih tropov na mestu (v prostoru - B. B.). Ne potrebujemo obeh kategorij, tropov in konkretnih partikularij, v naši ontologiji." (Campbell 1976, 214) Tudi Williams ima podobno mnenje, čeprav tega ne pove tako jasno.⁽¹⁷⁾

4.1 Lockovski odgovor

Campbell in Williams se opirata na Lockovo pojmovanje substance: substratum + atributi.

Vzemimo že uporabljen primer: Janez Stanovnik je plešast. Prvi korak v opredeljevanju substance in atributov bi bila ločitev stvari od njenih lastnosti (in relacij). Tako imamo sedaj Janeza Stanovnika in plešavost, žogo in okroglost, Sokrata in modrost, list in belost,... Ločitev med stvarjo in lastnostjo (relacijo), ki jo ta stvar zgolj ima (poseduje), je možna, četudi sta obe izvorno povezani. Toda kaj je tisto, kar povezuje različne lastnosti (relacije), da tvorijo (sestavljajo) neko konkretno stvar. Lockov odgovor je jasn:

Duh se zaveda... da gre določeno število teh enostavnih predstav (to je kvalitete) neprestano skupaj; tiste, ki so predpostavljene kot pripadajoče isti stvari,... so poimenovane, tako povezane v enem subjektu, z enim imenom; ne moremo si predstavljati, kako lahko te enostavne predstave (to je kvalitete) obstajajo (subsist) po sebi,... zato se navadimo, da predpostavimo substrat, v katerem obstajajo in iz katerega rezultirajo; katerega torej imenujemo substanca. (Locke 1965, II. viii. 8.)

Ko rečemo "Janez Stanovnik", se nanašamo na neko stvar, ki predstavlja zbirko vseh teh "podob", "predstav" - za Locka torej obstaja stvar in v tej stvari nekaj, kar povezuje vse te "podobe Janeza Stanovnika" - to je nekaj, kar poimenujemo s splošnim imenom

15) Campbell uporablja namesto vsota raje izraz 'zbirka' (collection), kar pa ne predstavlja nikaršnega razlikovanja v odnosu do Williamsa, ker je zanj vsaka konkretna stvar celota njenih delov. Če je konkretna partikularija kolekcija sovmeščenih (co-located) tropov, potem velja za te trope, da so v relaciji soprisotnosti (compresence). V primeru Janez Stanovnik bi to pomenilo, da so posamezni tropi - plešavost, modrost, blagohotnost,... bazični (osnovni) v odnosu do konkretne partikularije Janez Stanovnik.

16) "Če mislimo z 'lastnostmi' univerzalijske ali vrste tropov - ... - ne drugo stvar, seveda, niti ne drugi trop, ampak ... 'strogo' samoidentiteto partikularije, ki je neke vrste (tako kot je vrsta o njej)...., potem ni tu ničesar, kar bi bilo odporno generiziranju, ničesar, kar ni izključno njene vrste." (Williams 1986, 12.)

17) "Domneva o primarnosti našega znanja konkretnih stvari je 'misticizem' v dobesednem pomenu.... Kar primarno vidimo (ko gledamo luno - B.B.) sta njena oblika in barva in sploh ne njena celotna konkretna količina. Medtem ko so lahko substance in univerzalijske 'konstruirane' iz tropov,... trop ne more biti dobro 'konstruiran' iz njih..." (Williams 1953, 87 - 88.)

"substancia". Substancia je tisto, po čemer je stvar to, kar je. Težava pri Locku je ravno dejstvo, da ne moremo imeti enostavne predstave o substanci,⁽¹⁸⁾ ampak imamo samo "komplicirano" povezavo mnogih enostavnih idej, ki nam omogočajo predstavo o substanci. Tako imamo najprej zbirko uprimerjenih Janez Stanovnik-podob (lastnosti), ki se pojavljajo povezane - so soprisotne; na tej osnovi si lahko izgradimo čisto fenomenalno predstavo o Janezu Stanovniku - ta fenomenalna predstava ustreza tistemu, kar Locke označuje kot "komplikacijo več enostavnih predstav". Hkrati pa predpostavljamo neko nespoznavno jedro, ki predstavlja osnovo, v kateri te podobe so in iz katere te podobe rezultirajo.⁽¹⁹⁾ Substratum kot splošna substancia nima nikakršnih lastnosti, ampak so lastnosti že v substanci, vendar tako, da so to lastnosti celotne konkretne partikularije. Zato je substratum nespoznaven - je neviden, je brez okusa, vonja,... - in ni sestavljen - v njem ne moremo govoriti o delih. Substratum (substancia) ima torej vlogo dejavnika partikularnosti stvari kot nasprotja - ali v razliki do - njihovih lastnosti.

Lockovo pojmovanje substratuma torej zahteva razlikovanje, ki smo ga opredelili že predhodno, med izpraznjenimi in polnimi partikularijami. Substratum je zgolj postulat in funkcionira kot izpraznjena partikularija, vendar imamo tudi v tem primeru še vedno dve različni opredelitvi substratuma. Na eni strani je izenačen z realno esenco, ki jo Locke opredeljuje v odnosu (razliki) do nominalne esence,⁽²⁰⁾ na drugi strani pa je

18) "... če bo kdorkoli hotel proučiti svoj pojem o čisti substanci na sploh (notion of pure substance in general), bo ugotovil, da nima sploh nobene druge predstave o njej, kot le predpostavko o tem ne vem kaj, kar producira enostavne predstave v nas v tem tako kot v drugih primerih, v katerih uporabljamo besede, ne da bi imeli jasne in razločne predstave, govorimo kot otroci..." (Locke 1965, II. xxiii. 2)

19) Ko govori Locke o vlogi substance v odnosu do podob (lastnosti), se ne vpraša, kot bi pričakovali, o tem, kaj pomeni biti uprimerjen za neko podobo (lastnost), ampak postavi veliko bolj specialno vprašanje: "Kaj je za število lastnosti, ki gredo stalno skupaj, biti skupno instancirano?" (Locke 1965, II. xxiii.3) Zakaj postavi tako vprašanje, postane jasno takrat, ko Lockovo uporabo izraza "idea" ločimo na dva dela - na eni strani pomeni kvaliteto, kot to sam opredeljuje v začetnem odstavku v Eseja II. xxiii; na drugi strani pa pomeni predstavo kot čutno - senzorno stanje. Če upoštevamo ta drugi pomen, potem nam teza o predstavah, ki so konstantno povezane, in o kombinaciji enostanih predstav, ki obstajajo skupaj, ne govori več o določenem svežnju lastnosti, ki so uprimerjene v neki stvari, ampak o določenem odvisnem redu v našem izkustvu: S tem pa Locke prestavi območje spraševanja od same substance k realnemu bistvu:

"Ko govori Locke o 'nekem substratumu, v katerem (kvalitete) obstajajo in iz katerega rezultirajo', v efektu identificira substratum z realno esenco." (Mackie 1976, 77.)

20) Klasičen Lockov primer za to je 'zlato'. Nominalna esenca 'zlata' je določena s kompleksno abstraktno predstavo (complex abstract idea), ki jo povezujemo z imenom 'zlato' - sijoča, svetlikajoča se rumena barva, velika teža v razmerju do velikosti, kovnost, zmožnost oblikovanja,... Locke govori o določenih značilnostih (karakteristikah), ki bi jih naj posedoval vsak delček materije, katerega opredelimo (poimenujemo) kot 'zlato'. Kompleksna abstraktna predstava, ki je povezana z imenom 'zlato', identificira množico značilnosti, ki jih neka stvar ima, tako, da lahko s temi značilnostmi (z njihovo konjunkcijo v abstraktni predstavi) na potreben in zadosten način to stvar imenujemo 'zlato'. Ob tem ne smemo spregledati dejstva, da je nominalna esenca povezana z aktom prepoznavanja - torej z določeno mentalno aktivnostjo, ki nam omogoča, da določeno stvar pripoznamo za zlato in neko drugo stvar ne. Nominalna esenca je torej pogojena s to mentalno aktivnostjo - s to specifično obliko povezovanja določenih značilnosti v celoto. Realna esenca zlata pa je določena z njegovo notranjo zgradbo - ta notranja zgradba je lastna vsem delom, stvarim, ki so zlato. Notranja struktura zlata je tista, od katere so odvisne značilnosti, ki jih opisujemo (uporabljamo) v primeru nominalne esence. Pri tem je notranja struktura pogosto nedostopna našim (trenutnim) spoznavnim zmožnostim. Locke opozarja na pomembnost tega razlikovanja predvsem v odnosu do sholastičnih idej o substanci, ker bi naj sholastiki mešali nominalno in realno esenco - sholastiki so se po Locku zadovoljevali s tem, da so definirali stvari in jih razvrščali v rodove in vrste zgolj na nivoju jezikovne aktivnosti. Tako bi naj prišli do prave esence stvari - do njihove narave. Vendar "... according to the useless imagination of Schools, anyone supposes the term gold to stand for a species of things set out by nature by a real essence belonging to it, it is evident he knows not what particular substances are of that species, and so cannot with certainty affirm anything universally of gold." (Locke 1965, III. viii. 2.)

substratum opredeljen kot tisto nekaj, v čemer vse eksistira, vendar je sam v principu nespoznat.⁽²¹⁾

Čeprav so možne različne interpretacije Lockove pozicije, menimo, da je najprimernejša "mešana" pojasnitev, ki povezuje oba pristopa. Lockovo razlikovanje med "čisto substanco nasploh" in "realno esenco" vsebuje opredelitev, ki jo W. E. Johnson predstavlja kot razliko med determinables in determinants (Johnson 1921) - med tistim, kar je zgolj neznano določujočega (vsem stvarjem skupnega) nekaj in o katerem je realna esenca določitev - modifikacija. Tako imamo na eni strani opredelitev, ki pojasni dejstvo, da imajo različne stvari nekaj skupnega, na drugi strani pa pojasnitev, kako lahko akcidence obstajajo le, če so vmeščene v substratum, ki dobi s to vmestitvijo jasno in razločno podobo. Locke bi naj v skladu z intenco pojasnjevanja substance kot realne esence, za katero velja, da so nadaljnje - zaznavne lastnosti lastnosti te esence (kar pomeni, da na nek način njej pripadajo in da iz nje rezultirajo), le-to uvrstil v območje dejanskega izkustva.⁽²²⁾

Možna pojasnitev Lockove pozicije, ki smo jo razvili v predhodnem odstavku, je izraz reakcije na klasično teorijo svežnja, ki smo ji bili priče že v Berkeleyevi kritiki Lockovega "materializma". Če zanikamo substratum, ki je nespoznatno nekaj, potem nam preostane samo izhod, da je posamezna stvar zgolj sveženj lastnosti (kvalitet) - partikularija je le vsota njenih vzpostavljajočih univerzalij.⁽²³⁾ Teza, da je stvar zgolj sveženj lastnosti, prinaša s seboj znano težavo identitete indiscernibles - identitete nerazločenega, ki temelji na predpostavki, da, če je stvar zgolj sveženj njenih lastnosti, je nemogoče, da bi imeli dve stvari, ki bi bili sestavljeni iz popolnoma enakih lastnosti.

4.2 Identiteta nerazločenega

Zakaj bi naj bil ta ekskurz v zgodovino pomemben za obravnavo teorije tropov? Če filozof, ki zagovarja trope, ne želi, da bi le-ti bili zgolj ens rationis, potem mora najti ustrezen odgovor na problem identitete nerazločenega. Campbell analizira ta problem na osnovi kozmologije, ki predpostavlja teorijo velikega poka (Campbell 1976, 215-16). Svet bi se naj razvijal ciklično od praatoma (ali jajca sveta, ki vsebuje vso materijo in energijo) do maksimuma razširjenega vesolja in nato skozi obdobje zmanjševanja in

21) Na to dvojnost opredelitve substance - substrata je opozoril že Berkeley (1976, čl. 17): "Če raziskujemo to, kar proglašajo najbolj natančni filozofi za pomen materialne substance, bomo naleteli na njihovo priznanje, da je s temi glasovi združeno samo predstava biti nasploh hkrati z njenim relativnim pojmom, da je nosilec akcidence." Res je, da Locke ne govori o materialni substanci, vendar je to, kar opredeljuje Berkeley kot materialno substanco, že Lockova substanca. Berkeley doda nato še: "Ko tako obravnavamo dva dela ali območji, ki tvorita pomen besede materialna substanca, sem prepričan, da ni z njima združen noben določen pomen." Iz tega Berkeley izpelje sklep, da je materialno substanco treba enostavno odstraniti iz filozofskega sistema, ker: "...če je to, kar pomeni beseda materija, zgolj neznan nosilec neznanih kvalitete, potem je vseeno, ali kaj takega obstaja ali ne - saj se nas to v nobenem primeru ne tiče; in nobene koristi ne vidim v razpravljanju o tem, o čemer ne vem niti kaj niti zakaj je." (Berkeley 1976, čl. 77.)

22) "Če je to tisto, kar je mislil Locke, potem je žalostno, da tega ni povedal bolj eksplicitno... tako lahko potem zaključimo, kaj bi naj on rekel o substanci, čeprav naj to ne bi bilo ravno to, kar je rekel." (Mackie 1976, 82-83.) Če bi Mackiejevo misel razvili do konca, potem bi morali Locka dejansko sprejeti kot Kripkejevega somišljenika glede vprašanja naravnih vrst in določanja njihove reference, čeprav pa mnoge Lockove trditve temu nasprotujejo - primerjaj (Borstner 1983).

23) "Kvalitete so, kot smo že pokazali, zgolj občutki ali predstave, ki obstajajo samo v duhu..." (Berkeley 1976, čl. 78) "... razsežnost, lik in gibanje so zgolj predstave, ki obstajajo v duhu.... Zato ne morejo obstajati niti same niti njihovi arhetipi v nezaznavajoči substanci." (Berkeley 1976, čl. 9.)

gravitacijskega kolapsa znova do praatoma; proces je neskončen - kar smo opisali, predstavlja le del - eno zaključeno fazo v tem procesu. Proces nastajanja in minevanja posameznih svetov vključuje princip popolne enakosti - vsak naslednji cikel natančno reproducira predhodni cikel. Če v vsakem od teh svetov obstaja neko bitje - žaba, potem imamo v skladu s principom identitete nerazločenega naslednjo situacijo: v vsakem od teh svetov obstaja žaba, ki je vsota (unija) vseh njenih lastnosti. Ker pa so te lastnosti po predpostavki v vseh svetovih popolnoma enake, so vse te žabe zgolj ena in ista žaba. Tako imamo paradoksalno situacijo, da vemo na eni strani, da so to žabe v različnih svetovih, na drugi strani pa, da je vsaka posamezna žaba ravno ta ista žaba, ki je v vseh svetovih. Zagovorniki principa identitete nerazločenega ne morejo zanikati možnosti, da tako ciklično urejeno spreminjajoče se vesolje obstaja.

Proti Campbellovi poziciji je možno ugovarjati tako, da bi trdili: svetovi se v ciklih razlikujejo na osnovi mesta v prostoru-času. Kaj bi dosegli s tem? Žaba₂ v svetu₂ bi tako ne imela samo lastnosti, ki smo jih upoštevali že prej - njeno barvo (zelenost),..., ampak bi upoštevali še relacijske lastnosti. Toda kaj bi to pomenilo za žabo₂ v odnosu do žabe₃? Če analiziramo mesto v prostoru-času, potem vidimo, da je možno določiti to pozicijo le, če opišemo odnose med stvarmi - med žabami, vendar ugotovimo le, da je opis lokacije v primeru žabe₂ enak opisu lokacije žabe₃ - torej na ta način ne moremo doseči razlikovanja, ki bi naj preseglo princip identitete nerazločenega, in žaba₂ in žaba₃ sta še vedno identični.⁽²⁴⁾

Opišimo to situacijo še v besednjaku teorije svežnja: če so relacije univerzalije, potem so to ponovljive bitnosti in so v vsakem uprimerjanju enake. Naj bo R relacija, ki opisuje lokacijo žabe₂ v odnosu do žabe₃⁽²⁵⁾ - ž2 Rž3. Žaba₂ kot posamezna stvar je sveženj lastnosti - zelenost,..., ki smo jih že prej upoštevali, in relacije (kot binarne univerzalije) R. Toda enako velja tudi za žabo₃ - je sveženj lastnosti - vsota zelenosti,... in R. Kako lahko ločimo med njima, če imata obe enake sestavne dele? Razlikovanje bi bilo možno, če ohranimo status relacij kot ponovljivih bitnosti - univerzalij - nespremenjen, le če bi lahko določili začetek in konec ciklusov, v katerih nastajajo in minevajo posamezni svetovi. Ker pa je ta proces popolnoma cikličen, ne moremo postaviti niti začetka niti konca in so žabe na tej osnovi nerazločljive.

Težave, s katerimi se srečujejo zagovorniki teorije svežnja v cikličnem, ponovljivem svetu, ko želijo individuirati posamezne bitnosti, je po Campbellovem mnenju možno preseči, če vpeljemo trope. V tem primeru bi univerzalija (lastnost), ki je vmeščena v prostoru-času, bila partikularna instanca univerzalije - trop. Posamezna stvar sedaj ni več unija (vsota) lastnosti - univerzalij, ampak tropov. Tako ni več težav, ki se pojavljajo s svežnjem kvalitet (lastnosti) takrat, ko so ti svežnji sestavljeni iz enakih elementov. Problem identitete nerazločenega je enostavno odpravljen, ker so tropi žabe₂ popolnoma drugačni, kot so tropi žabe₃ - imata različne, ločene konstitutivne dele in so torej lahko različne.

²⁴⁾ V tem primeru, ko upoštevamo še relacije (relacijske lastnosti), ne uporabljamo stroge verzije principa identitete nerazločenega - dve partikulariji morata imeti vsaj eno ne-relacijsko lastnost različno; ampak blažjo verzijo - dve partikulariji se lahko razlikujeta tudi po lastnosti, ki je zgolj relacijska.

²⁵⁾ Če se hočemo izogniti temu relacijskemu pristopu, potem bi morali sprejeti opredelitev prostora-časa, ki bi predpostavljala njuno absolutnost, kar pa bi bila le preveč spekulativna hipoteza.

5. PROSTORNINA, OBLIKA IN TROPI

Rešitev problema identitete nerazločenega, ki jo ponuja Campbell je preveč enostavna, da bi jo lahko brez natančne analize sprejeli. Če se vrnemo k Campbellovem utemeljevanju same narave tropov, vidimo, da vedno govori o posebni vlogi geometrijskih podob - oblika, prostornina. Oblika in prostornina nista tropa, vendar njuna prisotnost v posameznih pojavih vsote tropov ni nikoli zgolj slučajna - nima narave kontingentnosti. Kjerkoli se pojavljajo tropi, je tu hkrati izoblikovana prostornina.

Torej, geometrijske podobe so dvakrat posebne; so bistvene za običajne trope in so po sebi nezadostne, da bi jih šteli za prava bitja. Oblike in prostornine je torej najbolje sploh ne upoštevati kot trope. Realni tropi so kvalitete-izoblikovane-prostornine. Razlike, ki jo lahko napravimo med barvo, obliko in velikostjo, so torej razlike v mislih, katerim ne ustreza nobena razlika v realnosti. (Campbell 1981, 486.)

Campbellova pozicija je zelo podobna Humovem razlikovanju v razumu:

Torej, ko je prisotna krogla iz belega marmorja, dobimo samo vtis bele barve, razširjene v določeni, obliki in nismo sposobni ločiti in razlikovati barvo od oblike. Če opazujemo pozneje kroglo iz črnega marmorja in kocko iz belega in ju primerjamo z našim prejšnjim predmetom, najdemo dve ločeni podobnosti (resemblances) v tem, kar je predhodno izgledalo in dejansko (really) je popolnoma neločljivo. Po nekaj več vajah te vrste začnemo razlikovati obliko od barve z razlikovanjem razuma; to je, mi proučujemo obliko in barvo skupaj, ker sta ... isto (the same) in nerazlikovani; toda še vedno jih vidimo v različnih aspektih, skladno s podobnostmi, za katere sta dovzetni. (Hume 1975, 25.)

Če izhajamo iz Humovega pojmovanja, potem vidimo, da sta oblika in barva določenega vtisa dejansko identični in da jih razlikujemo le v razumu. Enako pozicijo zastopa tudi Campbell - oblika in prostornina, ki nista prava tropa, sta kot siamska dvojčka - nikoli ju ne najdemo drugače kot povezana - kot izoblikovan prostor. Ker so tropi kvalitete-izoblikovanega- prostora, je jasno, da mora Campbell ne samo sprejeti Humovo načelo razlikovanja v razumu kot osnovo za razlikovanje tropov, ampak mora to zahtevo še zaostri. Campbell izenači izoblikovano prostornino z mestom (lokacijo), kar pomeni, da so tropi kvalitete-izoblikovanega-prostornine in hkrati kvaliteta- na(v)-mestu. Hkrati pa govori o izoblikovani prostornini in barvi kot neločljivi v eni stvari - vsota vseh soprisotnih tropov konstituira kompletno bitnost - konkretno patikularijo. Campbell pripisuje določene značilnosti soprisotnim tropom, vendar to isto pripisuje tudi mestom, ki jih konkretne patikularije zavzemajo v prostoru. Če je 'narava' tropov enaka njihovim mestom, potem so tropi in njihova mesta v prostoru nerazdružljivi, čeprav pa jih lahko ločimo z razumom. Ločevanje na osnovi razuma je ločevanje, ki ne zapade v Lockove težave specifične bitnosti - čiste partikularnosti (substrata), ker ne zahteva dveh ločenih bitnosti partikularije in univerzalije, ampak rešuje vse samo na nivoju abstraktnih partikularij in njihovih soprisotnosti kot osnove za konkretne partikularije. Barva in mesto ne moreta biti dve različni bitnosti, ampak je kvaliteta-v(na)-mestu sama "posamezna, partikularna, realnost." (Campbell 1981, 483.)

5.1 Individuacija

Dosledna izpeljava Campbellove pozicije nas vodi še do problema individuacije. Če mesto funkcionira kot princip individuacije, potem ne more priti do premika tropa, ne da bi hkrati - v dobesednem pomenu - spremenil svojo identiteto. Sprememba oblike

in velikosti - sprememba izoblikovane prostornine - vedno pomeni tudi spremembo posameznega tropa - originalni trop tako preneha obstajati in nastane novi trop, ki ima drugačno mesto (izoblikovano prostornino).

6. TEŽAVE, KI JIH TEORIJA TROPOV PUŠČA NEREŠENE

Vzemimo znova liziko L_1 . To je konkretna partikularija, sestavljena iz soprisotnih tropov - rdeč trop, sladek trop, okrogel trop. Ti tropi se ločijo od njihovega mesta samo na podlagi razlikovanja v razumu. Rdeči trop je identičen z mestom; sladek trop je identičen z mestom; okrogel trop je identičen z mestom - v vseh treh primerih je mesto isto. Če upoštevamo princip prehodnosti identitete, potem dobimo: rdeč trop je identičen s sladkim tropom; sladki trop je identičen z okroglim tropom; rdeč trop je identičen z okroglim tropom. Tropi so identični med sabo in se lahko razlikujejo le na osnovi razuma. Toda, kaj pomeni to za konkretno partikularijo L_1 ? Konkretna partikularija je vsota soprisotnih tropov. Soprisotni tropi so identični med sabo in so hkrati identični z mestom (lokacijo) v prostoru. Iz tega sledi, da so konkretne partikularije identične s svojo golo lokacijo (mestom) in da so njene 'različne' kvalitete različne zgolj v mišljenju, dočim so v realnosti identične.

6.1 Odnos med abstraktnimi in konkretnimi partikularijami

Dosledna uporaba teorije tropov nas postavlja pred naslednjo dilemo: konkretne partikularije so kompleksne bitnosti - sestavljajo jo abstraktne partikularije, ki so enostavne bitnosti. Toda, če je konkretna partikularija identična z golo lokacijo, potem ni jasno, zakaj bi morali predpostavljati, da je to kompleksna bitnost - to je ravno tako enostavna bitnost, kot je abstraktna partikularija (trop). Še več, če je konkretna partikularija identična s svojo lokacijo in če so vse njene kvalitete v realnosti identične, potem je razlikovanje med kvalitetami, če se izrazimo humovsko, zgolj razlikovanje, pogojeno z navadami človeka in ni utemeljeno v realnih bitnostih - abstraktnih partikularijah (tropih). Dosledna izpeljava teorije tropov nas vodi nazaj v ekstremni nominalizem, ki pomeni zanikanje vseh kvalitet. Ali drugače, zakaj bi morali najprej v ontologiji sprejeti razlikovanje med abstraktnimi in konkretnimi partikularijami, če bi lahko to razlikovanje zadovoljivo izpeljali zgolj ob upoštevanju konkretnih partikularij in humovskega principa razlikovanja v razumu. Campbellova (Williamsova) trditev, da so tropi enostavne bitnosti, katerih narava je identična z mestom (formirano prostornino), prinaša s seboj torej nevarnost, da se konkretne in abstraktne partikularije reducirajo na gole partikularije, kar pa je v nasprotju z njegovo tezo, da "moramo konstruirati tako ontologijo, ki ne bo pripisovala partikularizirajočo vlogo eni vrsti bitij, medtem ko bo pripisovala vrstnost (kvaliteto) drugim. Zahtevamo eno bitje za obe vlogi." (Campbell 1983, 129.)

6.2 Povezanost tropov

Drugi problem, ki ga teorija tropov pušča nerešenega, je vprašanje kontingentnosti ali nujnosti povezave tropov v konkretne partikularije. Campbell trdi, da so tropi bazične bitnosti, ki obstajajo neodvisno, dočim so konkretne partikularije svežnji tropov. Dejstvo, da se tropi pojavljajo v svežnjih, ki jih imenujemo konkretne stvari, ne zamegljuje bistva teze, da je popolnoma slučajno, da se pojavljajo posamezni tropi ravno

v tem svežnju. Tropi bi lahko obstajali tudi v katerem drugem svežnju ali pa bi obstajali sami - brez zveze v kakršnem koli svežnju. Vendar to ne pomeni, da lahko posamezne trope ločujemo iz svežnja na poljuben način. Znova vzemimo liziko L₁. Iz nje bi radi izdvojili njeno rdečost (rdeči trop) in bi potem imeli na eni strani izoliran trop, na drugi strani pa zmanjšani sveženj tropov (zmanjšan za rdeči trop). Dokler si predstavljamo to členitev le kot delo razuma (razlikovanje v razumu, kot to opredeljuje Hume) - kot abstrakcijo - je to povsem običajna stvar. Če bi se namesto tega naenkrat znašli v svetu, kjer so posamezni tropi ločeni od svežnjeve - kjer bi bila barva na eni strani, okus na drugi strani in oblika lizike na tretji strani - bi bili v objemu težke nočne more. Še več - zagovorniki teorije tropov ne dopuščajo take možnosti - možni svetovi, ki bi bili "sestavljeni" iz izoliranih tropov, enostavno ne morejo obstajati.

Predhodna ugotovitev se ne sklada najbolj s tistim, kar zagovarja Campbell v primeru razlikovanja med tropi in konkretnimi partikularijami. Trdi namreč, da lahko trope razdelimo na dva dela - na eni strani so tisti tropi, ki so soprisotni (se pojavljajo v svežnjih) na osnovi naravne nujnosti, na drugi strani pa so neodvisni tropi, ki se sicer res običajno pojavljajo v določenih svežnjih (v določeni relaciji soprisotnosti), vendar je ta soprisotnost zgolj slučajna (čeprav pogosta) in ni pogojena z naravno nujnostjo.⁽²⁶⁾

Ločevanje tropov na odvisne (nujno soprisotne) in neodvisne nas postavlja pred naslednjo dilemo: trop ne more obstajati, ne da bi bil individuiran. Prostor (mesto v prostoru)⁽²⁷⁾ je v teoriji tropov princip individuacije. Iz tega izhaja, da trop ne bi mogel obstajati v nekem drugem prostoru (mestu v prostoru). Trop, ki bi bil na nekem drugem mestu v prostoru, ne bi bil več ta trop, ampak bi bil nek drug, različen trop. Če uporabimo to na primeru svežnja tropov, ugotovimo, da takrat, ko so svežnji sestavljeni iz neodvisnih tropov - ko je njihova soprisotnost zgolj kontingentna - le-ti tropi ne bi mogli obstajati kjerkoli drugje, ker bi s tem postali drugačni, različni tropi. Konkretna partikularija je sveženj soprisotnih tropov na mestu v prostoru, ti tropi so individuirani ravno s tem mestom v prostoru - morajo biti na tej lokaciji, da so ti in ne neki drugi (različni) tropi. Čeprav so tropi neodvisni, pa je njihova povezanost v trope nujna - dejstvo, da ima konkretna partikularija ravno te trope in ne neke druge, je stvar nujnosti in ne kontingentnosti, ker vsak od teh tropov ne bi mogel biti nekje drugje in ne tu, kjer je. Težava ni le v tem, da ne moremo konkretno partikularijo opredeliti kot kontingentni sveženj tropov, ampak tudi v tem, da delitev na odvisne in neodvisne trope ne vzdrži temeljitejše analize. Tropi in z njimi tudi konkretne partikularije se reducirajo na golo mesto v prostoru, s katerim so identični - tropi in konkretne partikularije so le gole - izpraznjene partikularije.

6.3 Tropi kot kvalitete v/na mestu

Tako smo v analizi teorije tropov prišli praktično do konca. Ostane nam le še vprašanje, ki se povezuje s Campbellovim enačenjem tropa s kvaliteto - v/na - mestu. Trop je zanj enostavna bitnost, ki nima delov. Toda, kvaliteta - v/na - mestu je samo drugo ime za kvaliteto izoblikovane prostornine (Campbell 1981, 486). Trop je ena

26) "Kjer znanstveno spoznanje kaže na odvisnost enih tropov od drugih, imamo situacijo, ki zahteva soprisotnost.... In v teh primerih so tropi soprisotni na osnovi naravne nujnosti." (Campbell 1976, 214.)

27) Čeprav govorimo v tem kontekstu predvsem o mestu v prostoru, s tem ne zanikamo vloge časa kot principa individuacije - v pomenu mesto v prostoru-času. Do tega zapostavljanja prihaja zgolj zato, ker poskušamo pokazati na težave, ki se pojavljajo v teoriji tropov in analiziramo predvsem primere, ki jih uporabljata Williams in Campbell.

bitnost, ki je predstavljena skozi izoblikovano prostornino, vendar tako, da izoblikovana prostornina ni dodatna bitnost. Na ta način bi se naj uresničilo načelo, ki ga zagovarja A. Quinton (Quinton 1973), da je partikularija unija kvalitet in pozicije, ne da bi hkrati zapadli v težave, ki jih prinaša Lockova strategija substrata, katera nas vodi k sprejetju absolutne teorije prostora in časa.

Poglejmo si natančneje, kaj sploh trdi Campbell. Izhaja iz teze, da je trop enostavna bitnost. Enostavne so zanj tiste bitnosti, ki nimajo delov. Hkrati pa zagovarja tezo, da so tropi kvalitete izoblikovane prostornine. Izoblikovana prostornina je določena z mesti v prostoru. Ta mesta v prostoru ne morejo biti identična, ker bi drugače prostornina ne bila razširjena - različni deli (mesta) sestavljajo izoblikovano prostornino, ki je razsežna. Ravno v tem pa je problem za teorijo tropov. Če je trop kvaliteta izoblikovane prostornine - če je trop izvorno izoblikovana prostornina, potem je razsežen. Razsežnost je določena na osnovi delov (mest) v prostoru - bitnost, ki je razsežna, je kompleksna - je sestavljena iz delov. Toda, na osnovi Campbellove teorije so tropi enostavne bitnosti in kot taki ne morejo biti razsežni, ker nobena bitnost, ki je razsežna, ne more biti enostavna - je nujno kompleksna. Tako smo se znašli v paradoksalni situaciji: če zagovarjamo trop kot kvaliteto izoblikovanega prostora, potem moramo sprejeti tudi posledico, ki izhaja iz tega - trop je kompleksna in ne enostavna bitnost. Na drugi strani pa lahko zagovarjamo tezo, da je trop enostavna bitnost, vendar moramo potem sprejeti tudi to, da je to nerazsežna bitnost.

Trop kot enostavna bitnost je torej nerazsežen - je določen z mestom v prostoru. Trop je individuiran z mestom v prostoru, vendar je to mesto brez delov - je nerazsežno. S tem pa so tropi partikularije, ki imajo ničelno razsežnost - so atomi, ki so pojmovani kot točke. Le na ta način se uresničuje Quintonova teza, da so stvari lahko hkrati končno in neskončno deljive, ker so stvari v bistvu razsežne in ker je razsežnost neskončno deljiva, vendar zgolj v mislih.⁽²⁸⁾ Toda cena, ki jo mora za to plačati zagovornik teorije tropov, je previsoka:

tropi so gole partikularije, ki so identične z mestom v prostoru - so zgolj matematične točke, logični atomi ničelne razsežnosti.

V tako siromašnem svetu pa nihče ne bi hotel biti.

7. MOŽNA OBRAMBA TEORIJE TROPOV

Ali pomeni to, da zagovornik teorije tropov nima nobene možnosti, da se ubrani pred radikalnimi napadi? Določeno možnost nam ponuja ideja, ki jo je razvil D. Williams v razgovoru s K. Campbellom. Williams je zagovarjal možnost obstoja partikularij, ki niso prostorsko določene. Izhaja iz teze, da: "biti partikularija je osnovno in neanalizljivo dejstvo o vsaki partikulariji. To ni odvisno od specifične dimenzionalne lokacije, čeprav pa je le-ta njena tipična in običajna manifestacija" (Campbell 1988, 56). Ta opredelitev cilja na čiste, izpraznjene partikularije, kar bi pomenilo, da prinaša s seboj tudi že vse znane pomisleke in težave. Vendar poskuša Campbell te probleme blokirati tako, da

28) "Za katerokoli materialno stvar, kakorkoli majhno, je nujno, da je njena nadaljna delitev zamisljiva, čeprav je hkrati lahko kontingentno resnično,...., da ne more biti deljiva naprej,...., vsaka materialna stvar ima neskončnost logično možnih delov, toda ima lahko končno število aktualnih delov. Če se sprašuje, kakšni so končni logično možni deli, je odgovor ta, da tukaj takih stvari ni,.... Tu ne more,.... biti nikakršnih logičnih atomov materije." (Quinton 1973, 85.)

predpostavlja, da teorija o čisti, izpraznjeni partikularnosti ne vključuje tudi teze, da obstajajo čiste, izpraznjene partikularije. Če govorimo o čistih partikularijah, potem govorimo o tropih. Tropi pa niso 'čisti', 'izpraznjeni', ampak so enostavni in osnovni. Tropi vsebujejo 'čisto partikularnost', vendar sami niso zgolj to. Tropi imajo tudi svojo naravo. Vendar, ali zagovorniki teorije tropov s tem ne priznavajo, da so tropi kompleksni? Možen je zgolj en odgovor: razlikovanje med 'čisto partikularnostjo' in 'naravo' znotraj tropa je lahko le razlikovanje, ki ga je Duns Scotus označil kot formalno razlikovanje - je zgolj stvar nivoja abstrakcije in ne razlikovanja v naravi.⁽²⁹⁾ Vendar je to razlikovanje potrebno, da se zagovornik teorije tropov brani pred obtožbo, da so tropi izenačeni z mestom v prostoru. Hiperabstrakcija, o kateri govori Campbell, je tako posebna oblika eksistenčnega posploševanja, kjer v "... preštevanju članov množice upoštevamo vsakega člana kot primer nečesa..., ker vsak primer ima, v tem dejstvu, neko naravo." (Campbell 1988, 90). Ker je nesmiselno govoriti o čistih primerih, čistih partikularijah,... drugače kot na način hiperabstrakcije - hiperabstrakcija ne zagotavlja različnosti, še manj ločenosti partikularnosti od narave - ima zagovornik teorije tropov s tem lepo možnost, da pojasni problem možnih svetov. Če izhaja iz dejstva, da so v začetku fiksirane osnovne bitnosti - dejanskosti (actuals), potem njihove kombinacije vzpostavljajo (konstituirajo) aktualni svet. Vprašanje je: ali so možni sveti, o katerih govori D. Lewis kot o realnih svetovih, zgolj specifična rekombinacija osnovnih bitnosti. Če to velja, potem je razlika med aktualnim in možnim svetom zgolj v rekombinaciji - konstitutivni deli so obema svetovoma skupni.

Kot trdi Campbell je "aktualni svet sestavljen iz soprisotnega kompleksa tropov na mestu. Ti kompleksi so mereološke vsote njihovih komponent. Toda dodatno k tej celotni vsoti (Soprisotnost, prostori), a,b,c,) je tu še množica, katere člani so deli te vsote.... Vsaka od teh aktualnih množic je lahko obravnavana kot ne-aktualni možni svet za semantične namene. Vsak od njih bi lahko bil. V Lewisovih pojmi, to je ersatz kombinatorika." (Campbell 1988, 94.)

29) "Sprejmemo, da so rdeča, oranžna, rumena in rjava tople barve. Potem bo posamezna instanca oranžne primer tople barve ravno tako kot primer oranžne. Toda to ne implicira, da je to povezava dveh podob, toplote in oranžnosti. Spoznanje primera oranžne kot tople ni odkritje nove podobe v njem, ampak ga obravnava bolj abstraktno, manj specifično kot v spoznanju, da je primer oranžne. ... spoznanje, da je posamezni primer oranžne partikularne narave, torej primer partikularnosti, ne vključuje dvojnosti biti, ampak zgolj dva nivoja abstrakcije v preučevanju primera. **Partikularnost partikularij je, kar jaz imenujem, hiperabstrakcija, ki je nesposobna različne in neodvisne eksistence.** (poudaril B. B.)" (Campbell 1988, 56-57.)

Pri Campbellovem opredeljevanju partikularnosti ni jasno, katero teorijo zastopa. Če sprejmemo, da je partikularnost "tisto, da so to in to in to" (ibid., 89), potem je prva možnost, ki se nam ponuja, naslednja: partikularnost je totost (haecceitas, haecceity, thisness). Scotus, na katerega se opira Campbell, je trdil, da je totost posebna vrsta metafizične komponente posameznika. Težava Scotovega pojmovanja v odnosu do tropov je v tem, da je totost opredeljena kot komponenta posameznika, kar se ne sklada s Campbellovo intenco o zgolj različnih nivojih abstraktnosti. Ko trdi, da je totost lastnost biti identičen z določenim partikularnim posameznikom - "Če so lahko partikularije partikularne zgolj s tem, da so partikularne..." (ibid., 57) - potem se dejansko opredeli za trditev, da je partikularnost lastnost partikularije - da je nekaj kvalitativnega. Predhodna trditev vodi do naslednjega sklepa: predmeti v svetu (posamezniki) so zgolj svežnji lastnosti. Druga možnost, ki se odpira v analizi Campbellovega pojmovanja partikularnosti, pa je: partikularnost je tisto, kar ostane od posameznika (katerega koli), če mu odvzamemo vse kvalitativne lastnosti. Toda, ali s tem ne zaidemo znova v območje Lockovega substratuma - nekaj ne ve se kaj. Približevanje Lockovemu pojmovanju substratuma pa ne pomeni sprejetje teze o 'čistih partikularijah', ampak zgolj zagotavlja osnovo za teorijo partikularnosti, ki ne bo vsebovala konceptov prostorsko-časovne ali kake druge dimenzionalnosti. "Hiperabstrakcija ne implicira različnosti, še manj ločljivosti, partikularnosti od narave." (ibid., 90)

Šele v tej povezavi nam postane jasno, zakaj je Campbell vztrajal pri abstraktnem partikularizmu. Na ta način si je zagotovil možnost, da v okviru kombinatorike dopusti določene olajšave⁽³⁰⁾ - določene oslabilne strogo nominalistične pozicije, kar prinaša s seboj precej pomembnih novosti, ki so zanimive za zagovornike aktualizma.

LITERATURA:

- Aristotel, *The Compleat Works*, vol. I, II, (ed.) J. Barnes, Princeton: Princeton University Press, 1984.
- Armstrong, D. M., (1978), *Universals and Scientific Realism*, I, II, Cambridge: Cambridge University Press.
- Armstrong, D. M., (1989), *Universals: An Opinionated Introduction*, Boulder: Westview Press.
- Bacon, J., (1989), "A Simple Primitive Trope Relation", *Journal of Philosophical Logic* 18.
- Bergmann, G., (1967), *Realism: A Critique of Brentano and Meinong*, Madison: The University of Wisconsin Press.
- Berkeley, G., (1734), *A Treatise concerning the Principles of Human Knowledge*, (Razprava o načelih človeškega razuma); citirano po: Berkeley, G., *Filozofski spisi*, Ljubljana: Slovenska matica, 1976.
- Borstner, B., (1983), "Problem zaznavanja materialnih objektov in vzročna teorija zaznavanja pri Locku", *Anthropos*, 1-2.
- Borstner, B., (1989a), "A Realistic Theory of Universals", *Znanstvena revija*, vol.1.
- Borstner, B., (1989b), "Universals and Laws of Nature" *Acta Analytica*, IV/5.
- Campbell, K., (1976), *Metaphysics: An Introduction*, Encino, Cal.: Dickenson Pub. Company.
- Campbell, K., (1981), "The Metaphysics of Abstract Particulars", *Midwest Studies in Philosophy*, vol. VI. (The Foundation of Analytical Philosophy, (eds.) P. A. French, T. E. Uehling, H. K. Wettstein.
- Campbell, K., (1983), "Abstract particulars and the philosophy of mind", *Australasian Journal of Philosophy*, 61.
- Campbell, K., (1988), *Abstract Particulars*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hume, D., (1739/1974), *A Treatise of Human Nature*, ed. L. A. Selby-Bigge, Oxford: Oxford University Press.
- Johnson, E. W., (1921), *Logic*, Part I, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kant, I. (1781/1787) *Kritik der reinen Vernunft*, Riga: Hartknoch.
- Kim, J. (1984) "Epiphenomenal and Supervenient Causation", *Midwest Studies in Philosophy*, IX.
- Locke, J., (1965), *An Essay concerning human Understanding*, ed. J. W. Yolton, London.
- Mackie, J. L., (1976), *Problems from Locke*, Oxford: Oxford University Press.
- Martin, C. B., (1980), "Substance substantiated", *Australasian Journal of Philosophy*, 59.
- Quinton, A., (1973), *The Nature of Things*, London: Routledge and Kegan Paul.
- Simons, P., (1987), *Parts: A Study in Ontology*, Oxford: Clarendon Press.
- Wiggins, D., (1980), *Sameness and Substance*, Oxford: Basil Blackwell.
- Williams, D. C., (1953), "Elements of Being", citirano po Williams 1966.
- Williams, D. C., (1966), *Principles of Empirical Realism*, Springfield, Ill.
- Williams, D. C., (1986), "Universals and existents", *Australasian Journal of Philosophy*, 64.

30) Če sprejmemo oslabilne, kot jih ponuja Campbell, potem imamo na razpolago precej možnosti:

"Ni potrebno, da vztrajamo, da bi mesto (place) bilo član vsake take množice, na ta način dopuščamo zavest brez telesa.... Dopustimo lahko določene oddaljavitve od naravnih zakonov - neuravnotežen električni naboj, kršitev principa konzervacije, telesa se gibljejo hitreje od svetlobe.

Kombinatorična formacija množic je morda preveč enostavna. Kaže, da dopušča formiranje množic, ki vsebujejo barvni trop brez mesta, torej dopušča nerazsežno barvo... Omejitve, ki so potrebne, da izključijo take možnosti, izgledajo zame kot sintetični apriorni principi, za katere nimamo nikakršnih globljih razlogov, kot je naša intuitivna predstava, kaj lahko je...." (Campbell 1988, 95)